MARCU GABINSCHI

Institutul de Filologie
(Chişinău)

O PRIVIRE CONFRUNTATIVĂ ASUPRA SITUAȚIEI GLOTICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Abstract

While generally approving of D. A. Zabarah's comparative analysis of the linguistic situations in Moldova and in the Serbo-Croatian area, the author makes some clarifying remarks, namely on what is common for them and what differentiates them. He also points out some general factors of the relations between nation, language, glottonym and alphabet, terms which do not always coincide, unlike what often seems to stand to reason. Finally, the inadequacy of Stalin's theory of nation, involving language problems as well (a work broached among others by D. E. Zabarah), is also shown, characterized as a dogma of little use for solving linguistic (as well as national) problems.

E îmbucurător faptul că în ultimii ani situația glotică din Moldova atrage atenția mai multor lingvişti din diferite țări. Un exemplu al acestui interes este articolul cu totul recent al cercetătorului din Germania D. A. Zabarah „Nodul gordian lingvistic din Moldova: se repetă oare experiența iugoslavă?" [1]. În articol se dă o privire asupra situației glotice din Moldova, inclusiv asupra diferitor factori ce încearcă să influențeze asupra ei. Privirea se face, în măsura posibilului, în plan lingvistic general şi, în special, în comparație cu situația limbii numită până nu demult sârbocroată din fosta Iugoslavie.

Cu puține excepții, privirea lui D. A. Zabarah corespunde realității. Se înțelege că în cea mai mare parte faptele descrise de la noi sunt cunoscute cititorilor noştri, iar în ce priveşte pe cei străini s-ar cere o exemplificare, măcar scurtă, a procedeelor prin care se fabrica o „limbă moldovenească de sine stătătoare" în perioadele zise „a madanismului" (anii 1928-1932), a „ciobănismului" (anii 1938-1941) şi, ceva mai puțin intens, în 1944-1956, anul până în care se mai ducea lupta împotriva cuvintelor „burgheze". Autorul prezintă bine factorul centrifug şi cel centripet (dacă socotim ca centru norma literară stabilită în 1956 şi, definitiv, în 1989). Se constată pe bună dreptate prima încercare de a crea o limbă literară zisă moldovenească pe teritoriul fostului imperiu țarist în 1924, ceea ce, fără îndoială, a fost un fapt pozitiv, deşi denaturările din anii ulteriori (vezi mai sus), de fapt manifestări concrete ale celor panunionale, au zădărnicit în mare măsură acest proces. Ca şi în cazul Iugoslaviei (cu cele patru variante naționale ale limbii sârbocroate), autorul vede cauza eşecurilor standardizării limbilor respective (p. 187) în incapacitatea elitelor de a separa „discursul" național de cel lingvistic, separare într-adevăr necesară (vezi mai jos). Dar, cel puțin în cazul Moldovei, factorul hotărâtor a fost nu părerea elitei (de care cu greu s-ar putea vorbi în Moldova anilor '20-'30), ci dictatul de sus, care privea normalizarea tuturor limbilor din URSS.

Se înțelege, între situațiile glotice de pe aria sârbocroată şi cea dacoromână există un anumit paralelism, în primul rând de aceea că în ambele cazuri e vorba de variante

BDD-A6886 © 2011 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:48 UTC)

statale (resp. naţionale) ale câte unei singure limbi, caz, de altfel, nespecific pentru aceste două situaţii, căci în lume există mai multe variante statale (naţionale) de acest fel (exemplele sunt bine cunoscute). Dar aici există şi deosebiri. În Iugoslavia sârbii, croaţii şi bosniecii musulmani se consideră popoare diferite şi-şi numesc (în măsură în care resping termenul „sârbocroat") limbile cu termenii respectivi. Muntenegrenii însă, deşi se socot o naţie aparte (şi au vrut recent şi un stat aparte) nu sunt unanimi în a-şi numi limba sârbă sau muntenegreană. Desigur, divergenţele dintre „limbi" sunt aici practic nule, deci (spre deosebire de statutul croatei faţă de celelalte trei idiomuri) vorba este doar de glotonime, alese în funcţie de factori extraglotici. Deci tocmai acest caz din toată Iugoslavia se dovedeşte a fi cel mai izomorf cu situaţia de la noi: o parte a moldovenilor (în special cei din stânga Nistrului) îşi numesc limba şi acum „moldovenească", alţii însă (independent de aceea dacă se socot români sau nu) o numesc şi română (deşi mulţi nu sunt consecvenţi în această privinţă în vorbirea lor de toate zilele). Totodată, toţi acei care sunt cât de cât neindiferenţi faţă de o limbă literară corectă, respectă una şi aceeaşi normă (deci este deja de neînchipuit întoarcerea la denaturările de tipul celor din anii 1920-1940). Dovadă faptul că în Republica Moldovenească Nistreană se tipăresc cărţi (deşi cu litere chirilice) într-o limbă normală (limbă în care îşi publică lucrările, tot cu litere latine, şi V. Stati, contrar unor teoretizări ale sale). În plan confruntativ deci, situaţia de la noi e cu totul alta decât în Croaţia, în care se face exact contrarul prin impunerea conştientă de norme fonetice şi, în special lexicale, intenţionat deosebite de cele sârbeşti şi altele (cf. chiar un „Dicţionar croat-rus", Moscova, 2003, 384 p., lucru încă nu demult greu de închipuit).

O deosebire dintre cele două situaţii, relevată pe drept cuvânt de D. A. Zabarah (p. 193), este aceea că în Iugoslavia variantele glotice se deosebesc la nivel de standard, fiind identice la nivel colocvial, pe când cazul nostru e invers. Autorul subliniază faptul că, spre deosebire de Iugoslavia, în Moldova e prezent factorul extern, adică influenţa limbii ruse. Acest factor, precum mărturiseşte autorul, e deosebit de puternic în stânga Nistrului (unde, precum constată Dlui, lipseşte orice producţie literară, cât de cât însemnată în limba „moldovenească", care, ca limbă de stat, este acolo „complet declarativă", p. 192).

O atenţie serioasă e acordată de autor problemei alfabetului „monografic" în chirilica moldovenească şi „etimologic" în latiniţa română. Se au în vedere cazuri ca *рак – рачь* sau *фак – фачь*, şi corespondentele lor ca *rac – raci* ş.a.m.d., ca şi *стриг – стрижь* şi alte cazuri, de ex., non/evidenţierea articolului în *картя* (= *cartea*) şi asem. Ce e drept, şi în chirilică s-ar putea face acelaşi lucru (cf. *картеа*), iar prin *і* (chirilic şi el) s-ar putea reda şi *i* plin, şi cel scurt, şi palatalizarea consoanei precedente. Totuşi considerăm că diacritica de tipul lui *ş* şi *ţ* nu ar fi raţională pentru chirilică, deoarece ea îi are pe *ш* şi *ц*. Dar şi scrierea latină pentru română are unele (ce e drept, rare) inconvenienţe practice: cf. indistincţia dintre *vier* „podgorean" şi *vier* „porc-mascul", sau *ortodox – ortodocşi*, în care se întunecă unitatea morfonemei. Păstrarea acesteia, ca în *fac – faci*, *fag – fagi* etc. impune reguli mai complicate de citire în comparaţie cu univocitatea literei şi nu poate fi redată prin mijloace existente în cazuri ca *fată – fete*, *şcoală – şcoli*, *leac – a lecui*, *scol – scoală – a scula* etc. (vezi mai multe exemple de pe p. 195-196). Prin actuala latiniţă românească nu putem reda corect denumiri băştinaşe ca *Rudi* sau *Corcimari*, nemaivorbind de cele străine ca *Сочи*. Cf. şi problema citirii cuvintelor ca *real*,

BDD-A6886 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:48 UTC)

teatru şi asem. De aceea considerăm justă apelarea autorului la părerea lui F. de Saussure, potrivit căreia orice alfabet e apt de a deservi orice limbă, iar „care sistem e ales, este o problemă de preferinţă în fiecare comunitate glotică" (p. 197). În cazul nostru, exaltarea unităţii morfonemei e condiţionată nu de comoditatea practică, ci de preferinţă generală pentru alfabetul latin, simbol al unităţii limbii române şi al integrării în societatea occidentală. Pentru contrast putem aduce, de exemplu, limba rusă, în care alternarea morfonemică de tipul *печь – пеку*, *возить – вожу*, *ходить – хожу*, *хотеть – хочу* ş.a. nu provoacă nici o dificultate la vorbitori. Cu acest prilej am mai observa că, decât să se complice artificial scrierea românească prin problema lui *î* şi *â*, mai bine ar fi să se introducă semnele ad-hoc (auxiliare) cum sunt, de ex., fr. *ï*, sp. *ü*, sau engl. *ë*, ca să putem citi drept, de ex., băştinaşele *Corcïmari* şi *Vïeru*, străinul *Socï* ş.a.

O mare parte a lucrării lui D. A. Zabarah e consacrată discuţiei despre unitatea şi denumirea limbii de stat din RSSM. Se citează Constituţia din 1994, părerile lui V. Stati, V. Ţaranov, V. Grosul ş.a., ca şi ale părţii opuse. E adus în discuţie şi „Dicţionarul moldovenesc-român" al lui V. Stati, care în realitate este un glosar regional moldovenesc şi sub acest titlu (eliminându-se unele inconsecvenţe) ar putea figura ca o lucrare lingvistică, însă ca dicţionar a două limbi de stat nu corespunde cerinţelor lexicografiei. Dar fără să intrăm în multiplele amănunte (de altfel cunoscute cititorilor noştri), am evidenţia factorii esenţiali din această sferă, factori ce ar fi trebuit relevaţi mai pregnant de către D. A. Zabarah. Astfel ar fi fost prezentate mai adecvat părerile celor două părţi opuse la noi în discuţie. E vorba de lipsa unei corespondenţe stricte univoce dintre limbi, popoarele (resp. statele) vorbitoare ale lor, precum şi denumirile limbilor. Astfel:

1) O limbă poate fi vorbită de mai multe popoare (resp. în mai multe state). E un caz arhicunoscut, cel mai grăitor exemplu fiind, credem, spaniola, prima limbă de stat a 20 de ţări (şi chiar limba a doua de stat din SUA). Nu mai puţin convingătoare sunt exemplele de asemenea binecunoscute, ale portughezei, francezei, englezei (fără să socotim fostele ţări coloniale, în care aceste limbi nu sunt materne), precum şi ale germanei etc.* În Antichitate, limbi polietnice erau, în Răsăritul Apropiat, canaaneana şi aramaica.

2) În cazuri mai rare, un popor poate să vorbească limbi proprii diferite. Precizăm că e vorba tocmai de limbi proprii, deci acelea pe care le vorbesc oamenii ce nu-şi ştiu limba naţională (e cazul irlandezilor, în cea mai mare parte vorbitori de limbă engleză, sau al mai multor popoare din fosta URSS, cu o parte a reprezentanţilor ce nu vorbesc decât limba rusă – caz, de altfel, cunoscut şi Moldovei). Avem în vedere deci câteva limbi specifice poporului dat (proprii ale lui) care, la rândul său, ori pot proveni dintr-o singură sursă din sânul lui, ori din surse diferite. Primul caz e ilustrat, în cadrul romanic de sardă, ale cărei varietăţi literare sunt atât de diferite, încât nu pot fi integrate în una singură. Alte exemple ale acestei situaţii sunt câte două limbi strâns înrudite ale sorabilor, ale mordvinilor, ale marienilor ş.a. (despre georgiană vezi mai jos, în legătură cu teoria lui Stalin). Pentru al doilea caz exemplul clasic este, credem, poporul evreu, ale cărui trei limbi proprii în prezent sunt ebraică (băştinaşă), dar şi limba idiş, individualizată în mediul evreiesc din germană, şi sefarda (iudeospaniola), provenită în mod analog din spaniolă. Un exemplu mai puţin cunoscut sunt grecii, care vorbesc în

* Nu ne mai oprim amănunţit asupra lozincii vehiculate câteodată la noi „Unitate de limbă – unitate de neam", lozincă a cărei absurditate e evidentă şi fără invocarea multiplelor fapte care o dezmint.

BDD-A6886 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:48 UTC)

Grecia limba lor băştinaşă, iar lângă Marea Azov în limba rumeică, de origine greacă, dar neinteligibilă cu greaca din Grecia şi scrisă cu litere ruseşti, dar tot acolo în limba urumă, o ramificare a limbii tătarilor din Crimeea.

3) Tot în cazuri rare, o limbă poate să aibă două denumiri. La rândul său, într-o parte a cazurilor asta priveşte aria întreagă a limbii respective, cum sunt glotonimele spaniole *español* şi *castellano* sau cele greceşti ελληνική γλώσσα şi ρωμαΐϊκη γλώσσα. În alte cazuri, există un glotonim pentru toată aria şi un subglotonim pentru o parte a ei (în care cei 2 termeni sunt sinonimi). Aşa este, în cadrul romanic, limba catalană cu subglotonimul „valencian". În două state acest caz e prezentat prin glotonimul comun *nederlands*, pentru Olanda şi Flandria, şi prin subglotonimul *vlaams* doar pentru ultima. Un exemplu al acestui tip de situaţie glotică e uşor de recunoscut în cazul nostru cu „româna" şi facultativul „moldovenească". Despre situaţia din fosta Iugoslavie am discutat mai sus. Odată ce însă termenul generic (ca „sârbocroată") e abolit, apar (sub)glotonimele locale fără hiperonim (vezi supra). Aşa sunt şi (în ruseşte) „kabardina", şi „cercheza", ca şi „karaceaieva" şi „balkara".

4) În cazuri rare, două limbi pot să aibă una şi aceeaşi denumire. Aşa sunt tătara vorbită în Tatarstan şi alte părţi ale Rusiei, dar şi tătara din Crimeea. Un caz mai puţin cunoscut e prezentat prin limba rusă, dar şi cea numită *руска бешеда* din Serbia (raionul Bačka, regiunea Voievodina).

5) În sfârşit, în alte cazuri rare, o limbă s-a scris cu alfabete diferite. De exemplu, spaniola s-a scris cu litere latine, arabe şi ebraice, belorusa cu litere chirilice şi arabe, albaneza – cu litere latine, arabe şi cele ale „dascălului Todhri" (o posibilă ramificare a glagoliţei) ş.a.

Prin aceste fapte incontestabile (pe care, cu părere de rău, nu le invocă D. A. Zabarah) sperăm că am demonstrat inconsistenţa identificării limbii cu statul, cu poporul, cu glotonimul şi cu alfabetul. Desigur, aici există, de regulă, o corespondenţă, dar ea nu este absolută, deci nu trebuie absolutizată. În cazul nostru (invocat de D. A. Zabarah, după V. Stati) glotonimul „moldovenesc", prezent la G. Ureche, M. Costin şi alţii e real (şi persistent până în prezent în vorbirea neîngrijită şi chiar în opera lui E. Coşeriu!), în pofida multor afirmaţii vehemente în sens contrar, dar nu înseamnă existenţa unei limbi, alta decât româna.

Dacă V. Stati s-ar limita strict la glotonimie, el ar avea dreptate. Dar prezentând glotonimele sinonime ca având denotate diferite, Dlui nu-şi atinge scopul. În mod analog se respinge principiul evocat, după U. Altermatt, de către D. A. Zabarah pentru aria sârbocroată din fosta Iugoslavie: „O naţiune – o limbă" (p. 201-202).

În articolul lui D. A. Zabarah multă atenţie se acordă teoriei lui Stalin despre naţiune şi limbă (p. 203-206), redată veridic, dar fără relevarea locurilor ei vulnerabile, motiv pentru care vom încerca să le arătăm mai jos. Potrivit definiţiei staliniste (formulată în 1913 şi care zeci de ani a fost o dogmă de netăgăduit a ştiinţei marxist-leniniste), naţiunea este „o comunitate stabilă, dezvoltată istoriceşte, de limbă, teritoriu, viaţă economică şi factură psihologică, ce se manifestă în comunitatea de cultură"… (p. 203). Aici, relativ verificabile sunt comunitatea de teritoriu şi de viaţă economică. Cât priveşte limba, fiind vorba de idiomuri strâns înrudite, calificarea lor ca limbi sau dialecte depinde deseori de factori subiectivi (să ne amintim cel puţin de faptul că ucraineana era considerată

BDD-A6886 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:48 UTC)

în Rusia țaristă „dialect malorus", nemaivorbind de belorusă, iar macedoneana e socotită şi acum de către mulți ca „dialect bulgar" etc. – despre situația fostei sârbocroate vezi mai sus).* Însemnătatea factorului subiectiv în această sferă e relevată pe drept cuvânt de D. E. Zabarah (p. 200-201).

Însă chiar de situația limbii materne georgiene Stalin n-a ținut cont în teoria sa despre națiune. Potrivit faptelor recunoscute de lingvistică (inclusiv de cea sovietică) georgienii vorbesc trei limbi înrudite băştinaşe ale lor, dar diferite. Cea de stat este georgiana (cu dialectele ei kartlian, imeretin, kahetin, hevsur, tuşin, pşav, gurian ş.a. – ultimul incluzând elemente de substrat zan ş.a.), dar şi alte două limbi – svana şi zana, fiecare cu dialectele lor. Zana e prezentată în Georgia prin varietatea ei megrelă, iar cealaltă varietate a zanei este ciana sau laza,** vorbită de un popor musulman din nordul Turciei, popor ce nu se consideră parte a națiunii georgiene. Deci aplicându-se consecvent teoria lui Stalin, ar rezulta că nici națiunea lui georgiană nu există, deoarece vorbeşte trei limbi diferite (chiar fără să aducem în discuție dialectul imerhev din Turcia şi cel fereidanian din Iran, purtătorii cărora nici nu au teritoriu comun şi nu trăiesc o viață economică comună cu Georgia).

Cât priveşte factura psihică (ceva greu definibil strict ca atare), ea poate fi urmărită relativ uşor la o comunitate care trăieşte compact şi-şi păstrează tradițiile. Dar demult (şi acum în special) e obişnuită situația în care reprezentanții unei națiuni trăiesc în alte țari, în mediu aloglot, rupți de tradițiile naționale proprii, cum sunt mulți moldoveni, armeni, georgieni şi alți minoritari, trăitori în Rusia, dar şi în alte țări. De ce se consideră ei pe ei înşişi totuşi respectiv moldoveni, armeni, georgieni şi alții, şi nu ai națiunii înconjurătoare? Din cauza că se păstrează a u t o c o n ş t i i n ț a. Acesta este f a c t o r u l d e f i n i t o r i u de apartenență la o națiune (un popor). Desigur, el apare în vremea comuniunii pe un singur teritoriu, în viața economică relativ comună şi vorbindu-se o limbă comună. Uneori, după dispariția acestei unități dispare şi autoconştiința respectivă (aşa au dispărut mai multe popoare din Antichitate). Dar în cazuri rare autoconştiința (uneori bazată pe ideea, mai mult sau mai puțin adecvată, ori pe iluzia înrudirii biologice) poate să supraviețuiască acestei unități materiale chiar mii de ani. Exemplul clasic este iar poporul evreu, care şi-a păstrat autoconştiința națională, lipsită de sprijin material timp de aproape două mii de ani, fapt datorită căruia recent a fost renăscută şi unitatea factorilor materiali, inclusiv a limbii băştinaşe. Acest fapt infirmă mai mult decât altele vai-de-teoria stalinistă a națiunii. Tot aşa, de exemplu, polonezii nu s-au făcut națiuni diferite din cauza că țara lor a fost împărțită pe mai bine de un secol între Rusia, Prusia şi Austria, sau grecii nu formează națiuni diferite în Grecia, Cipru şi în diasporă, azerii rămân azeri în Azerbaidjan, în Iran ş.a.m.d., teză ce priveşte şi numeroasele diaspore ale altor popoare. În toate aceste cazuri oamenii, odată ce se socot ca aparținând la națiunea lor, consideră şi limba ei, fie maternă pentru dânşii, fie (ca deseori în diasporă) nematernă,

* Criteriile noastre de deosebire dintre limbile strâns înrudite şi dialectele uneia şi aceleiaşi limbi vezi, de ex., în [2; 3, p. 66-68].

** De notat că numele de familie românesc *Lazu* se poate că provine de la etnonimul lazilor, odată ostaşi în trupele turceşti din Moldova (cf. *Turcu*, *Turculeț*, *Tătaru*, *Tătărescu*, *Hăbăşescu*, ca şi alte vreo 20 de familii postetnonimice, care dezmint mántra „Unitate de limbă – unitate de neam)".

BDD-A6886 © 2011 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:48 UTC)

drept limba lor națională.* De aceea credem că nu e hotărâtoare atitudinea elitelor politice şi academice (D. A. Zabarah, *op. cit*., p. 202), ci autoconştiința transmisă generației date din moşi-strămoşi. Deci teoria stalinistă a națiunii şi dogmele ideologice bazate pe ea nu rezistă la critică. Cu mult mai edificator în această privință este ceea ce a spus (fără pretenții de dogmatizare) Engels despre irlandezi, care „cu cât mai mult îşi însuşeau limba engleză şi o uitau pe a lor proprie, cu atât mai mult deveneau irlandezi" [4, p. 104].

De aceşti factori generali privind raporturile națiune-limbă-glotonim-alfabet trebuie să se țină cont atât în situația fostei sârbocroate, cât şi în cea a românei. Mai notăm că această din urmă situație e stabilă (o limbă a două țări cu un glotonim şi un subglotonim), pe când prima e în prezent labilă (croații fac eforturi ca să-şi creeze o limbă aparte, iar în cazul sârbilor, muntenegrenilor şi al bosniecilor practic nu se iese din cadrul varierii intraglotice şi a glotonimiei diferite, şi aceea instabilă).

În lucrarea lui D. Zabarah s-au strecurat unele imprecizii şi greşeli (de felul acelora de care poate nu suntem scutiți nici noi vorbind de sârbocroată).

Astfel, nu e adevărat că în Moldova nu au mai fost, de la o vreme încoace, încercări de a crea o limbă deosebită de cea română (p. 189, 193). Lupta cu cuvintele „burgheze", „românești", „neînțelese pentru norod" etc. se mai ducea până în 1956, dar nici până în 1989 nu încetase apelarea la alfabet şi la glotonim ca „dovezi" ale existenței a două limbi. În acelaşi scop se relevau calcurile semantice şi sintactice din rusă (în special în presă) de către dna T. P. Iliaşenko, membru-corespondent al Academiei de Ştiințe. Nu e adevărat nici aceea că din 1925 până în 1941 în Moldova s-au folosit nu mai puțin de şase alfabete (*op. cit*., p. 189): de fapt au fost numai două, cu mici varieri ortografice. Tot nu e adevărat precum că rusa este limba cea mai răspândită în Moldova (p. 130); pentru timpul sovietic asta era caracteristic doar pentru oraşe, în care însă în ultimele decenii situația s-a schimbat. Odată figurează „vorbirea din Chişinău", care ar fi putut să fie baza unei limbi moldoveneşti deosebite de cea română (p. 190). Dar nu există un grai specific din Chişinău, căci aici unii vorbesc în limba literară în pronunțare moldovenească, alții în dialectul moldovenesc, alternând, după cum cere situația, una cu alta, fără vreun specific al oraşului dat.** Tot aşa, deşi graiul din Bucureşti are un anumit specific în pronunțare şi în lexic, el nu stă la baza limbii literare române, care bază e mai largă, contrar celor spuse în p. 193.

Din păcate în articol se întâlnesc greşeli ce schimonosesc sensul, de ex., pe p. 197 sunt permutate engl. *former* „primul" şi *latter* „ultimul", pe p. 200 stă „conjugarea numelor, declinarea verbelor", sunt greşeli de tipar tehnice (vezi tăblița de pe p. 195).

Cu părere de rău, deşi D. E. Zabarah e în genere bine informat despre situația glotică din Moldova, nu vedem în text referințe la mai multe lucrări pe această temă ale autorilor

---

* Aici trebuie să subliniem că e greşită confundarea frecventă a limbii materne a cuiva cu limba lui națională, căci una cu alta coincide doar de regulă, dar nu întotdeauna. De exemplu, pentru majoritatea covârşitoare a irlandezilor limba maternă e engleza, dar cea națională rămâne irlandeza pe care de regulă ei n-o ştiu. Orice om normal are o limbă maternă, dar nu toți îşi ştiu limba națională. Aceasta priveşte şi o parte a moldovenilor din fosta URSS.

** Să ne aducem aminte, pentru contrast, de specificul graiului rus din Odessa (fapt perpetuat şi în mai multe opere literare), dar în mare măsură dispărut, până în zilele noastre.

BDD-A6886 © 2011 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:48 UTC)

noştri, chiar apărute în străinătate în limbile germană, engleză ş.a. În încheierea articolului ar fi de dorit o caracterizare comparativă cât mai univocă, în măsura posibilului, a situaţiei, relevându-se că 1) pe aria dacoromână există două ţări cu o singură limbă ce are un glotonim comun, dar şi un subglotonim, fără tendinţă de a se opune unul altuia (deci rămânând sinonime asociate local) şi 2) pe aria sârbocroată glotonimul respectiv îşi pierde în prezent sensul analog, croata opunându-se celorlalte trei idiomuri ca o limbă (nu numai denotat al unui subglotonim) aparte. În ceea ce priveşte Moldova, ar fi de relevat mai pregnant două greşeli (dacă nu şi denaturări conştiente) în aprecierea situaţiei: pe de o parte, se neagă unitatea limbii, iar pe de alta, se neagă existenţa, tot reală, pe lângă glotonim, şi a subglotonimului, asociat local, sinonim al lui.*

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. D. A. Zabarah. *The linguistic gordian knot in Moldova*: *repeating the Yougoslav experience*?// Српски језик, XIV. Београд, 2010, c. 187 urm. (paginile bibliografiei începând cu 208 lipsesc din xerocopia primită la redacţie).

2. M. Gabinschi. *Clasificarea idiomurilor dacoromanice în lumina unui criteriu general lingvistic unic* // Omagiu profesorului universitar Vitalie Marin. Chişinău, 2000, p. 210-222.

3. M. Gabinschi. *Unele fapte ale limbii macedonene relevante pentru lingvistica generală*// Probleme de lingvistică generală şi romanică. Actele Colocviului ştiinţific internaţional consacrat profesorului Grigore Cincilei cu prilejul aniversării a 80-a de la naştere. Ediţia a II-a. Chişinău, 2008, p. 60-68.

4. Архив Маркса и Энгельса. Том X, Москва, 1948.

5. A. Evdoşenco. *Limba literară română şi aşa-zisa denumire „limba moldovenească*"// Revistă de lingvistică şi ştiinţă literară, 1995, nr. 5.

6. А. П. Евдошенко. *Сопоставительный синтаксис разносистемных языков*. Кишинёв, 1981.

---

* Câteodată vehicularea ba a uneia, ba a alteia din aceste mistificări în scopul obţinerii efectelor dorite duce la situaţii caricaturale. Astfel, în toiul discuţiei din anii '90 despre denumirea limbii cunoscutul lingvist-filozof A. P. Evdoşenco propaga ideea cum că glotonimul „limba moldovenească" nici nu era cunoscut în Basarabia până în anul 1940 [5, p. 70]. Dar mai sus, p. 69, autorul se referă la Grigore Ureche, relevând evitarea de către acesta a dialectismelor, dar nici nu pomeneşte de capitolul din letopiseţul lui intitulat „Pentru limba noastră moldovenească". Însă iată ce scria A. P. Evdoşenco cu altă ocazie în 1981 (era vorba de fenomenul reprizei, zisă pronominală în interpretarea unui lingvist leningrădean): „В брошюре содержатся интересные наблюдения над фактами таких языков, как албанский, болгарский, македонский, новогреческий, румынский. Ю. А. Лопашов не использовал материал молдавского языка, который также относится к балканским языкам" [6, p. 58-59]. Reiese deci după A. P. Evdoşenco, că nu se poate scrie cu succes despre un fenomen cunoscându-l din limba română, dar necunoscându-l din limba moldovenească (a cărei denumire chipurile nici nu era cunoscută până nu demult în Basarabia… afirmaţie ce lasă clar de înţeles că, moldovenească ar fi o altă limbă decât cea română).

BDD-A6886 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:48 UTC)